

Bjergløvsanger (*Phylloscopus bonelli bonelli* (VIEILLOT)) ny art for Danmark truffet ved Blåvand

Af

ARNE MØLLER, BO NETTERSTRØM og JØRGEN RABØL

(With a Summary in English: *Bonelli's Warbler* (*Phylloscopus bonelli bonelli* (VIEILLOT)) a Species
New for Denmark).

Meddelelse fra Blåvand Fuglestation nr. 1.

Den 13. 8. 1966 fangede vi en Bjergløvsanger (*Phylloscopus bonelli bonelli* (VIEILLOT))* ved Blåvand. Det er første gang arten konstateres i Danmark.

Fuglen blev ca. kl. 18.00 taget i et spejlnet opsat i de lave bevoksninger bag „Det gule Hus“. Den blev ikke set før fangsten. Den blev herefter set og undersøgt af en række ornithologer, heriblandt forf. og L. FERDINAND, inden den blev aflivet og skindlagt den følgende dag. Skindet befinder sig nu på Zoologisk Museum i København.

Beskrivelse af Bjergløvsangeren: Højre vinge (målt på den levende fugl): Længde 66 mm. Vingespiden var 3 h. lig 4 h. 5 h. var 0,5 mm kortere end vingespiden, 6 h. 4,5 mm, 7 h. 8 mm og 10 h. 13 mm kortere end vingespiden. 2 h. 6 mm kortere end vingespiden, faldt mellem 6 h. og 7 h. Håndsvingfjerene 3-5 var indskårne på yderfanen, 6 h. yderst svagt indskåret på yderfanen helt ude ved spidsen. 1 h. var 5,5-6 mm længere end vingedækfjerene. Vingelængde og vingeformel stemmer således meget nær overens med Løvsanger (*Phylloscopus trochilus*) (WILLIAMSON 1962). Den udbredte vinge

virkede dog mere „firkantet“ end en Løvsanger-vinge på grund af de næsten lige lange håndsvingfjer 3-5. Næbbet var i farve meget ulig Løvsanger. Det var lyst strågul til svagt rødgråt, kun den øverste ryg af overnæbbet og spidserne af over- og undernæb var gråsortbrune. Benfarven var også afvigende fra Løvsanger, ikke ulig Rør-Kærsanger, gul-grå-grønne til svagt kødfarvede. Farven under fødderne var som benfarven. Hætten var grålig med meget fine og spredte gule strøg i, forryg samme farve. Øjenstriben var lidt fremtrædende, langt mindre end på Løvsanger og også mere indistinkt end på Gransanger (*Phylloscopus collybita*). Den var mest fremtrædende foran øjet og af farve meget lys gulgråbrun. Kinderne var lidt mere grålige end øjenstriben og med en lidt mørkere kant op mod denne. Der var tendens til en lys grå halsring som på Havesanger (*Sylvia borin*), men mindre iøjnefaldende. Bagryggen var grå(gul), medens overgumpen var gulgrå, uden skarp grænse fortil, men mere afsat mod de mørkere overhaledeækfjer. Både vinger og hale lignede en del Skovsanger (*Phylloscopus sibilatrix*) med fremtrædende (grå) gulgrønne yderfaner på styrefjer, arm- og håndsvingfjer. Derimod var yderfanerne på tertiærerne bredere og mere grågule. Undersiden var silkevid fra strube

* Godkendt af sjældenhedsudvalget. *Approved by the rarity-committee.*

til undergump, dog lidt mere grålig på brystsider og undergump, og lidt gult sås på strube-halssider og ved vingekanten.

Svingfjerene var ikke slidte, hvilket indikerer juv. Vingelængden tyder på han, og vingeformlen viser, at fuglen tilhører racen *bonelli*. Hos den østligere race *orientalis* er således 2 h. 3,5-5 mm kortere end vingespidsen og falder mellem 5 h. og 6 h. eller lig 6 h.

Desværre har vi ingen feltnotater om Bjergløvsangeren, men kontrasten mellem den hvide underside, det grå hoved og den grå overside og de gulgrønne „Skovsangervinger“ i forbindelse med den indistinkte øjenstribе og det lyse næb må gøre denne art til en af de lettest genkendelige *Phylloscopi* i felten (som også fremhævet af WILLIAMSON 1962). For erfarne ringmærkere, der har fanget mange Løv-, Gran- og Skovsangere, vil Bjergløvsangeren virke meget afvigende fra disse arter, og A. MØLLER og J. RABØL var da også ganske umiddelbart ved konfrontationen med fuglen klar over dens identitet. Vi skal fremhæve, at vor Bjergløvsanger virkede mere afvigende fra de andre *Phylloscopi*, end man får indtrykket af på farvetavlen i „Europas Fugle“ (PETERSON et al. 1964). Tavlen i HOLLOM (1960) er mere vellignende. Da der nok er størst chance for at træffe arten herhjemme om efteråret, skal vi desuden gøre opmærksom på, at de unge fugle ikke har en distinkt afgrænset gul overgump som de ad. fugle (WILLIAMSON 1962)

Bjergløvsangerens yngleudbredelse fremgår af fig. 1 (efter Voous 1960).

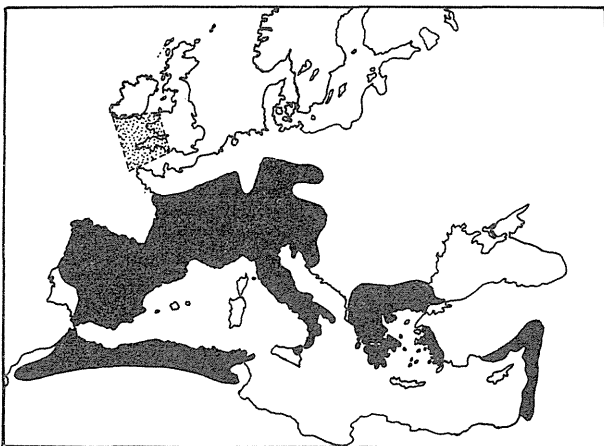

Fig. 1.: Yngleudbredelsen af Bjergløvsanger (*Phylloscopus bonelli*) (efter Voous 1960). Det prikkede område viser, hvor arten træffes hyppigst på de Britiske øer om efteråret.

Fig. 1. The distribution of Bonelli's Warbler (*Phylloscopus bonelli*) (after Voous 1960). Within the dotted area nearly all the British autumn-records are situated.

Racen *bonelli* forekommer i SV-Europa og N-Afrika, dog er den fåtallig i den NØ-lige del af sit udbredelsesområde. Vinterkvarteret er V-Afrika, generelt V for 15° E. Racen *orientalis* findes fra det sydlige Jugoslavien og Ø herfor. Vinterkvarteret angives at være Sudan (WILLIAMSON 1962). Arten er en del gange truffet nord for sine yngleområder. Her skal forekomsterne i Skandinavien, på Helgoland og i Storbritannien omtales.

Skandinavien: Her findes blot 3 svenske forekomster. 1 sås og hørtés syngte 7.-13. 6. 1960 ved Skanør (MATHIASSEN 1963). Ved Ottenby blev ringmærket en Bjergløvsanger 21. 8. 1967 (medd. G. ROOS, C. EDELSTAM), hvortil kommer et fund sammesteds fra 3. 9. 1953, der dog af visse kilder — bl. a. „Förteckning över Sveriges fåglar 1962“ — betvivles at være korrekt artsbestemt.

Helgoland: TICEHURST (1938) angiver 4 forekomster (13. 5., 29. 8., 8. 10. og 9. 10.). DROST (1943) nævner ingen nyere fund. Siden er blot opsporet 1 forekomst. VAUK (1965) nævner 1 Bjergløvsanger ringmærket i årene 1953-63 (august).

Storbritannien: Her er arten truffet

ialt 16 gange til og med 1965. I 1966 findes indtil med. sept. ingen opgivelser i „Recent reports og „B. T. O.news“ om sandsynlige iagttagelser af arten. I „Recent reports“ Brit. Birds oct. 1966 er dog nævnt en record fra St. Mary's Island, Northhumberland 10. 10. 1967. Der er blot 2 forårsfund af arten i Storbritannien, begge har været syngende hanner (Walberswick, Suffolk 29-30. 4. 1961 og Delamere Forest, Cheshire 19. 5.-9. 6. 1963). De 14 efterårsfund falder i tidsrummet 10. 8.-5. 10., fordelt med 1, 1, 3, 5, 2, 1, 1 på trediedele måneder fra pr. aug. til pr. okt. Arten er truffet i årene 1948, 1954, 1955, 1958, 1959 (2), 1961 (2), 1962 (2), 1963 (2) og 1965 (2). Den er altså næsten årlig nu i Storbritannien, og er en typisk fuglestations-fugl, idet 13 ud af de 16 fund er fugle fanget på fuglestationerne. De britiske forekomster er efter HOLLON (1960), PYMAN (1960), WILLIAMSON (1962), HARPER (1964) og HARPER (1966).

Efterårsforekomsterne i Storbritannien fordeler sig på en karakteristisk måde Bortset fra 2 isolerede fund på Dungeness, Kent og Fair Isle, Shetland, findes de 12 øvrige indenfor afgrænsningen Portland Bill, Dorset — Bardsey, Caernavonshire — Clear Is., Cork — Scilly Is., hvortil kan udvides med Ile d'Oussant udfor V-enden af Bretagne (WILLIAMSON 1962). Da der forekommer over 20 fuglestationer ret jævnt fordelt langs Storbritanniens kyster, må der være en eller flere årsager til den ensidige „SV“-lige fordeling af Bjergløvsangeren.

Fuglene, der dukker op i Storbritannien, stammer nok ganske overvejende fra Mellem- og Sydfrankrig (evt. Nordspanien), idet racen altid synes at have været *bonelli*, og yngletætheden mod NØ som tidligere nævnt er ringe. Man ved en del om, hvilke vejr-situationer der kan virke udløsende på et efterårstræk af de nattrækkende småfugle. Det kan være en lavtrykspassage, men den bliver generelt efterfulgt af „NV“-lige vinde, der vil virke

bremsende mod enhver nordlig ekspansion. Det kan også være vejr-faktorer associeret med et højtryk. Befinder et sådant sig over Frankrig-Vesttyskland, vil det have „SØ“-lige vinde på sin „bagside“ (over V-Frankrig) og derfor begunstige tiltræk til den „SV“-lige del af Storbritannien af franske eller spanske Bjergløvsangere. En sådan vejr-situation vil derimod ikke være gunstig for tiltræk til de britiske Ø-kyststationer. Denne udlægning vil være i god overensstemmelse med de i England rådende forestillinger (især WILLIAMSON). Foruden den passive meteorologiske ensretning mod „NV“ skulle „migrational drift“ kunne finde sted (d.v.s. en aktiv medvindsorientering — her mod „NV“). Spørgsmålet er blot om den skitserede mulighed er tilstrækkelig. Man må nok også inkorporere et betydende element af ægte omvendt træk (NISBET 1963, RABØL 1967) af de franske evt. spanske ynglefugle — og især af årets ungfugle. Normaltrækretningen herfra må være S til SV, hvorfor ægte omvendt træk vil foregå i en modsat rettet sektor.

Forårsforekomsterne i Storbritannien, på Helgoland og i Sverige skal ses som resultatet af forlænget træk. Efterårsforekomsterne i Sverige, på Helgoland og ved Blåvand skal betragtes som forårsaget af de samme forhold som nævnt for de engelske funds vedkommende. Man kunne også betragte de forskellige fund som resultatet af en tilfældig omstrejfen (især af unge fugle med dårligt udviklet retningsinstinkt) med sluttelig „stranding“ på en af de øer eller kystfremspring, der er forsynet med en fuglestation. Denne opfattelse er sikkert udmærket til forklaring af f. eks. Blåvands-fuglens forekomst ved selve Blåvand, men det er næppe en tilstrækkelig forklaring på fuglens opdukken i V-Jylland.

Vejret i V-Europa 13. 8. 1966 og i dagene forud skal kort omtales. Der er brugt 00⁰⁰ vejrkortet fra Meteorologisk Institut. 10. 8. herskede S- og SV-lige vinde over S-Eng-

land, N-Frankrig, Benelux og Vesttyskland. 11. 8. var frontpassager og SV-vinde i samme område. 12. 8. var vindstille til svage SV-vinde og endelig 13. 8. var svage skiftende vinde og frontpassager. Ved Blåvand var vejret ved solopgang 13. 8.: SSV 1, 8/8, let regn og om eftermiddagen: SSV 1, 6-8/8, diset og meget varmt. 13. 8. er vejret altså gunstigt for tiltræk af nattrækkende småfugle i almindelighed, og ikke ugunstigt for et eventuelt tiltræk fra „SV“ (Bjergløvsangeren). Da det er tidligt på sæsonen, raster dog kun ret få nattrækkere. 12. 8. ringmærkes

ialt blot 12 nattrækkere, heriblandt efterårets eneste Kærsanger (*Acrocephalus palustris*). 13. 8. er større influx og 35 nattrækkende småfugle ringmærkes, heriblandt 1 Gulbug (*Hippolais icterina*), 15 Løvsanger og 9 Broget Fluesnapper (*Muscicapa hypoleuca*). Bjergløvsangeren kommer altså i selskab med en række typiske N- og Ø-lige trækgæster. Hvornår selve tiltrækket til V-Jylland af Bjergløvsangeren har fundet sted er svært at sige, men det er rimeligvis sket sidst på natten eller først på morgenen 12. 8. eller 13. 8.

SUMMARY IN ENGLISH

Bonelli's Warbler (*Phylloscopus bonelli bonelli* (VIEILLOT)) a *Species New for Denmark*.

On August 13th. 1966 a Bonelli's Warbler was trapped at Blåvand, W-Jutland. This record is the first of this species in Denmark. A description of the bird is given, and it is supposed to be a juv. (fresh remiges and rectrices) and to belong to the western race, *bonelli* (2 nd. p. 6 mm. shorter than wingpoint, falls between 6 th. and 7 th. p.).

The causes of the records of the species north of the breeding areas (Fig. 1) are discussed. Especially the 14 autumn-records in the British Isles are dealt with. 12 of these are placed within the dotted area in Fig. 1. Real reversed migration of French and

Spanish breeding birds may be one of the causes of this distribution in connection with a passive meteorological rectification and or an active "migrational drift".

The Blåvand-record 13. 8. 1966 is following a period of S- and SW-winds in Western Europe — a not adverse weather situation for an approach from the South. On 13. 8. there also was a rather big fall of Scandinavian passerine migrants at Blåvand, especially Willow Warblers and Pied Flycatchers.

LITTERATUR

- DROST, R., 1943: Das Vorkommen seltener und bemerkenswerter Vogelformen auf Helgoland. — *Vogelzug* **14**: 1-11.
- Förteckning över Sveriges fåglar 1962.
- HARPER, D. D., 1964: Reports on Rare Birds in Great Britain in 1963. — *Brit. Birds* **57**: 161.
- 1966: Reports on Rare Birds in Great Britain in 1965. — *Brit. Birds* **59**: 280.
- HOLLOM, P. A. D., 1960: The Popular Handbook of Rarer British Birds. — London.
- MATHIASSEN, S., 1963: En observation av Berglövssångare, två fynd av en östlig Gransångararas och två andra notabla iakttagelser av Gransångare. — *Fauna och Flora* **58**: 196-203.
- NISBET, I. C. T., 1962: South-eastern Rarities at Fair Isle. — *Brit. Birds* **55**: 74-86.
- PETERSON, R. T. et al., 1964: Europas Fugle.
- PYMAN, G. A., 1960: Reports on Rare Birds in Great Britain and Ireland in 1959. — *Brit. Birds* **53**: 409-443.
- RABØL, J., 1967: Visual diurnal migratory movements. — *Dansk Ornith. Foren. Tidsskr.* **61**: 73-99.
- TICEHURST, C. B., 1938: A Systematic Review of the Genus *Phylloscopus*. — London.
- VAUK, G., 1965: Zehn Jahre Beringerungsarbeit auf Helgoland. — *Corax* **1**: 53-61.
- VOOUS, K. H., 1960: Atlas van de Europese Vogels. — Amsterdam-Brüssel.
- WILLIAMSON, K., 1962: Identification for Ringers 2. Genus *Phylloscopus*. — London.

Manuskriptet modtaget januar 1967.

Forfatterens adresse: ARNE MØLLER, Humlevænget 24, Nyborg. — BO NETTERSTRØM, Ibsvej 162, Bagsværd.
— JØRGEN RABØL, Zoologisk Laboratorium, Universitetsparken 15, København Ø.